

ВРХОВНИ СУД
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
Број: 71 0 П 115500 25 Рев 2
Бања Лука, 23.4.2025. године

Врховни суд Републике Српске, у вијећу састављеном од судија Јадранке Станишић као предсједника вијећа, Горјане Попадић и Виоланде Шубарић као чланова вијећа, у правној ствари тужитеља „Грађење Ђурић“ д.о.о. Бања Лука, заступан по Далибору Пејаковићу, адвокату из Бање Луке, против тужених С.К. и З.К. из Б.Л., обоје заступани по Весни Рујевић, адвокату из Бање Луке, ради исплате дуга, одлучујући о ревизији тужених против пресуде Окружног суда у Бањој Луци број 71 0 П 115500 24 Гж 4 од 26.9.2024. године, на сједници одржаној дана 23.4.2025. године донио је

ПРЕСУДУ

Ревизија се усваја, пресуде Окружног суда у Бањој Луци број 71 0 П 115500 24 Гж 4 од 26.9.2024. године и Основног суда у Бањој Луци број 71 0 П 115500 17 П 3 од 05.10.2020. године се преиначавају тако што се у цијелости одбија тужбени захтјев и тужитељ обавезује да туженима накнади трошкове поступка у износу од 32.399,50 КМ са законском затезном каматом од 23.4.2025. године до исплате.

Образложење

Првостепеном пресудом Основног суда у Бањој Луци број 71 0 П 115500 17 П 3 од 05.10.2020. године обавезан је предник тужених Д.К. да тужитељу исплати износ од 125.445,47 КМ са законском затезном каматом од 29.3.2011. године као дана утужења до исплате и да му накнади трошкове спора у износу од 18.652,40 КМ са каматом на износ од 15.303,60 КМ од пресуђења до исплате, док је преостали дио захтјева за исплату камате и трошкова поступка одбијен.

Другостепеном пресудом Окружног суда у Бањој Луци број 71 0 П 115500 23 Гж 3 од 10.5.2023. године жалба предника тужених је дјелимично уважена и првостепена пресуда преиначена у досуђујућем дијелу тако што је главни дуг снижен на износ од 94.097,87 КМ, а парнични трошкови на износ од 13.884,70 КМ са каматом на износ од 11.447,70 КМ од 05.10.2020. године до исплате. У преосталом досуђујућем дијелу жалба је одбијена и првостепена пресуда у том дијелу потврђена. Тужитељ је обавезан да преднику тужених накнади трошкове жалбеног поступка у износу од 263,25 КМ.

Овај суд је, усвајајући ревизију тужених, укинуо наведену другостепену пресуду у досуђујућем дијелу и предмет вратио другостепеном суду на поновни поступак, у којем је, након одржане расправе, пресудом тог суда број 71 0 П 115500 24 Гж 4 од 26.9.2024. године одбијена жалба тужених и првостепена пресуда потврђена у побијаном досуђујућем дијелу.

Благовременом ревизијом тужени побијају другостепену пресуду због повреде одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права, предлагајући да се оспорена пресуда укине и предмет врати другостепеном суду на поновно суђење.

У одговору на ревизију тужитељ предлага да се ревизија одбије.

Ревизија је основана.

Предмет спора у овој парници је захтјев тужитеља да му тужени, као законски насљедници пок. Д.К., исплате дуг по основу уговора о грађењу у износу од 125.445,47 КМ са каматом.

Првостепени суд је наконведеног доказног поступка утврдио: да је тужитељ као извођач радова са правним предником тужених као наручиоцем дана 29.3.2008. године закључио уговор о извођењу радова нискоградње на бензинској пумпи правног предника тужених; да је овим уговором договорена вриједност радова у износу од 163.677,90 КМ; да су дана 04.10.2008. године исте странке закључиле још један уговор којим је договорена вриједност радова у износу од 199.188,49 КМ; да је обрачуном сачињеним дана 08.10.2008. године тужитељ утврдио вриједност накнадних радова у износу од 68.447,60 КМ, уз констатацију да је од тог износа плаћено 30.000,00 КМ; да је тужитељ дана 21.11.2008. године сачинио предмјер стварно извршених радова по којем је вриједност уговорених радова 142.434,92 КМ, а вриједност накнадних радова 44.562,95 КМ, те да је предник тужених дана 16.6.2009. године потписао овај предмјер; да је по окончаној ситуацији, коју је сачинио тужитељ 17.6.2009. године, вриједност изведених радова 186.997,87 КМ, од чега је наплаћен износ од 100.000,00 КМ; да је грађевински вјештак Момчило Ковачевић у свом налазу и мишљењу констатовао да су изведени сви радови наведени у грађевинском дневнику и грађевинској књизи те да исти имају задовољавајући квалитет.

На темељу предњих утврђења првостепени суд је закључио да је предник тужених дужан исплатити тужитељу вриједност свих радова које је исти извео по уговору од 04.10.2008. године као и накнадних радова, па је у смислу чл. 630. и 633. Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“ број 29/78, 39/85 и 57/89 те „Службени гласник Републике Српске“ број 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04, даље: ЗОО) усвојио тужбени захтјев.

Другостепени суд је изразио мишљење да је за извођење накнадних радова требао бити закључен посебан уговор, што странке нису учиниле, али да су се оне усмено договориле о томе и да је на темељу тога предник тужених платио тужитељу износ од 30.000,00 КМ. Овај суд није прихватио обрачун тих радова у износу од 68.447,60 КМ, који је сачинио тужитељ, јер, по схватању овог суда, тужитељ није доказао ни стварни обим ових радова ни количину утрошеног материјала, па је прихватио да је вриједност истих 37.100,00 КМ, позивајући се при томе на налаз и мишљење грађевинског вјештака Момчила Ковачевића. Без обзира што предник тужених и надзорни орган нису потписали коначни обрачун изведених радова, овај суд прихвата као тачну вриједност радова садржану у том обрачуну (186.997,87 КМ) којој додаје и вриједност накнадних радова од 37.100,00 КМ, па од тако добијеног износа одбија плаћени износ од укупно 130.000,00 КМ, слиједом чега тужитељу досуђује износ од 94.097,87 КМ. У другостепеном поступку је проведено ново грађевинско вјештачење

по вјештаку Љубици Кос, али се одлука другостепеног суда не темељи на налазу и мишљењу овог вјештака, иако се формално тај налаз и мишљење прихвата.

Одлуке нижестепених судова нису правилне.

Извођачем (градитељем) се назива физичко или правно лице које изводи све или само одређене радове који спадају у грађење. За правне односе између наручиоца и извођача од највећег значаја и утицаја је уговор о грађењу који они међусобно закључују. Уговор о грађењу је уређен у чл. 630. - 647. ЗОО. ЗОО дефинише уговор о грађењу као уговор о дјелу којим се извођач обавезује да према одређеном пројекту у уговореном року сагради одређену грађевину на одређеном земљишту одн. да на већ постојећем објекту изврши какве друге грађевинске радове, а наручилац се обавезује да му за то исплати накнаду. На основу изложене дефиниције може се рећи да је уговор о грађењу облигациони, комутативан, теретан, двостранообавезан уговор са трајним чињењем. Битни елементи овог уговора су предмет и накнада за изведене радове (цијена). Битно обиљежје уговора о грађењу је, поред тога, да се извођач обавезује наручиоцу да ће грађевинске радове извести према одређеном пројекту, који је саставни дио уговора (члан 630. ЗОО и Посебна узанса о грађењу број 11 - „Службени лист СФРЈ“ број 18/77). Међутим, количина грађевинских радова који су нужни да се сагради одређена грађевина, а предвиђени су и описани у пројекту (предмјером и предрачуном), претендује само на релативну тачност.

Када започне реализација уговора одн. кад се отпочне са извођењем радова, за извођача настају 3 основне обавезе: да радове изводи према пројекту који му је дао наручилац, да радове изводи квалитетно како у погледу начина извођења, тако и у погледу употребе материјала, те да радове изведе у уговореном року. Уговори о грађењу могу се међусобно разликовати, али сви они садрже обавезу извођача радова да гради према прописима, правилима струке и уговору тако да грађевина коју преда наручиоцу одговара сврси којој је намијењена.

У конкретном случају парничне странке су закључиле уговор о грађењу. Предмет тог уговора је било извођење радова нискоградње на бензинској пумпи правног предника тужених. Предвиђено је да ће се анексом уговора регулисати накнадни радови.

Странке су закључиле 2 уговора (први у вријеме отпочињања радова, а други пола године касније). У члану 26. ЗОО је одређено да је уговор закључен када су се уговорне стране сагласиле о битним састојцима уговора. Стога је правиан закључак нижестепених судова да се предник тужених, стављајући потпис на уговор од 04.10.2008. године, којим је измијењен претходни уговор од 29.3.2008. године само у односу на цијену радова и висину аванса, сагласио са вишом цијеном радова садржаном у том уговору, па се не могу прихватити његове тврдње да му као неугој странци није било познато шта потписује.

Сагласно ставу 2. члана 630. ЗОО, према коме уговор о грађењу мора бити закључен у писменој форми, та форма је обавезна и за све измјене уговора. Сљедствено томе, извођач не смије да предузима радње без писменог налога односно без писмене сагласности наручиоца. Због тога је без значаја то што је надзорни орган дао сагласност за извођење накнадних радова, јер он није овлаштен да мијења пројекат одн. уговор у име свог налогодавца будући да би то проширило обавезе наручиоца према извођачу.

Надзорни орган је овлаштен да врши радње које су у вези са грађевинским надзором, а није надлежан да регулише имовинско - правне односе у име инвеститора (наручиоца) и без посебног пуномоћја не може да уговара накнадне радове и њихову цијену.

Накнадни радови су они радови који нису уговорени и нису нужни за испуњење уговора, а наручилац захтијева да се изведу. Према признању самог предника тужених, он је у 2 наврата наручио накнадне радове, али тужитељ није доказао да ли су ти радови заиста и изведени и колика је њихова цијена. Наиме, странке нису уговориле вриједност накнадних радова јер о томе нису закључиле анекс уговора. Без писмене сагласности предника тужених могли су се извести само хитни непредвиђени радови (члан 634. ЗОО), а у конкретном случају је утврђено да изведени радови нису имали карактер хитних непредвиђених радова. Овдје је потребно указати да је тужитељ одустао од приједлога да се у својству странке саслуша његов законски заступник па је у том својству саслушан само правни предник тужених (који је у току парнице умро). У складу са чл. 163. и 165. Закона о парничном поступку („Службени гласник Републике Српске” број 58/03 до 27/24, даље: ЗПП), саслушање странака одн. њихових законских заступника је по правилу доказно средство које суд, на приједлог странке, одређује онда кад се чињенично стање не може потпуно утврдити и кад нема довољно других доказа на основу којих се могу утврдити спорне чињенице од којих зависи основаност захтјева. Суд ће по слободном увјерењу цијенити од каквог је значаја одустанак тужитеља да се његов законски заступник саслуша у својству странке. У овом случају је, како је напријед речено, било одређено провођењем доказа саслушањем странака, али је у том својству саслушан само предник тужених. По наводима тужбе, законски заступник тужитеља је са предником тужених усмено договорио извођење накнадних радова, па како је исти пропустио могућност да се на те околности изјасни и увјери суд у тачност својих навода, а имајући у виду да је грађевински вјештак Момчило Ковачевић изјавио да није могуће на основу грађевинске документације утврдити обим тих радова, овај суд је мишљења да тужитељ, на коме је био терет доказивања, није доказао основаност и висину захтјева за плаћање накнадно уговорених радова. Овдје ваља указати да је погрешан закључак другостепеног суда да је правни предник тужених на име накнадних радова тужитељу исплатио 30.000,00 КМ јер из проведених доказа несумњиво произилази да је износ од 15.000,00 Еура исти платио тужитељу на име аванса и то прије отпочињања радова. Ваља напоменути и да је другостепени суд изразио став да тужитељ није доказао ни стварни обим накнадних радова ни количину утрошеног материјала, из чега се намеће закључак да није постојао основ за досуђивање накнаде за те радове.

Окончаном ситуацијом утврђује се укупна вриједност изведених радова, раније исплаћени износи и износи које би требало платити (узанса број 62. став 4. Посебних узанси о грађењу). У овом случају другостепени суд је прихватио као тачан обрачун који је сачинио тужитељ, а који је предник тужених оспорио, занемарујући при томе чињеницу да из стања списка произилази да је тужитељ напустио радове прије њиховог завршетка. Сам тужитељ је током поступка признао да је прекинуо радове, наводећи као разлог то што предник тужених није исказао вољу да му плати уговорену цијену, а није ни оспорио да су трећа лица довршила радове. Уговором о грађењу је предвиђено да ће се плаћање цијене радова вршити по мјесечним ситуацијама, а тужитељ је преднику тужених у јуну 2008. године испоставио само једну привремену ситуацију на износ од 100.000,00 КМ, који је предник тужених платио. Тужитељ се уговором обавезао радове извести у року од 40 дана од увођења у посао, коју обавезу није испунио јер из материјалних доказа произилази да је радове изводио у марту, мају и

октобру 2008. године, а градилиште је дефинитивно напустио у новембру те године. Дакле, ниједна уговорна страна није у потпуности извршила обавезе из предметног уговора о грађењу, а у смислу члана 124. ЗОО, уговорна странка не може тражити од друге странке да испуни обавезу (што тужитељ захтијева у овој парници) ако сама није испунила или није спремна да испуни своју обавезу, изузев кад из уговора, природе или околности посла проистиче да може и прије тога тражити испуњење од друге странке.

На тужитељу је био терет доказивања количине и вриједности изведених радова. Нижестепени судови су сматрали да је тужитељ то доказао провођењем доказа грађевинским вјештачењем. При томе су занемарили чињеницу да су оба грађевинска вјештака своје налазе и мишљења сачинили на темељу непотпуне и невалидне грађевинске документације, што њихове налазе и мишљења доводи у озбиљну сумњу. Наиме, вјештак Момчило Ковачевић, који је ангажован у току првостепеног поступка, је навео да је тужитељ водио грађевински дневник, али да је надзорни орган, кога је именовао предник тужених, потписао само дио тог дневника, док није својим потписом овјерио дио дневника који се односи на радове у вриједности од 68.447,60 КМ. Овај вјештак је указао да из постојеће документације није могуће утврдити обим радова које је извео тужитељ, али је, унаточ томе, у налазу и мишљењу утврдио вриједност радова уз образложење да му суд није дао задатак да утврди вриједност неизведених радова. Као основ за обрачун вриједности радова овај вјештак је користио предмјер и предрачун радова, који су потписали уговарачи, али не и надзорни орган, а који документ, по мишљењу овог суда, није вјеродостојан доказ из разлога што су на њему прецртани износи по одређеним ставкама и ручно уписани други износи, а није утврђено ко је и када вршио те исправке. Такође, и вјештак Љубица Кос, која је ангажована у току другостепеног поступка, је у свом налазу и мишљењу, поред осталог, навела да недостају сви потребни документи на основу којих се може утврдити количина и вриједност обављених радова те да је у спис уложен само дио грађевинског дневника и дио неовјерене грађевинске књиге из којих се не може утврдити који су све радови изведени. Она је, позивајући се на изјаве појединих свједока, извела закључак о обиму радова, чиме је, по схватању овог суда, изишла из оквира своје струке, јер изјаве свједока може цијенити само суд, а не и вјештак.

Пошто суд није везан ни стручним налазом ни мишљењем вјештака, он је дужан да их подвргне правилима когике и да их аналитички одн. критички оцијени, као и сваки други доказ, у смислу одредбе члана 8 ЗПП. Из напријед наведених разлога овај суд је закључио да извођењем доказа грађевинским вјештачењем тужитељ није доказао одлучне чињенице у прилог основаности тужбеног захтјева, ради чега није било законског упоришта да се тај захтјев усвоји.

С обзиром на све наведено, ваљало је на основу члана 250. став 1. ЗПП одлучити као у изреци.

С обзиром да су обје нижестепене пресуде преиначене, преиначена је и одлука о трошковима поступка (члан 397. став 2. у вези са чланом 386. став 1. ЗПП). Као странци која је успјела у спору, туженима су досуђени слиједећи трошкови: трошкови вјештачења у износу од 1.000,00 КМ, трошкови састава приједлога за понављање поступка и заступања на 10 рочишта у износу од по 1.170, 00 КМ, трошкови приступа на 3 рочишта на којима се није расправљало о главној ствари у износу од по 585, 00 КМ, трошкови састава 2 жалбе у износу од по 1.053,00 КМ, трошкови састава 2 ревизије и заступања на 3 рочишта пред другостепеним судом у износу од по 1.755,00

КМ, трошак приступа на 1 рочиште пред другостепеним судом у износу од 877,50 КМ, све у смислу Тарифних бројева 2. и 12. Тарифе о наградама и накнади трошкова за рад адвоката („Службени гласник Републике Српске” број 68/05), те трошак судске таксе на 2 ревизије у износу од по 2.508,00 КМ. Туженима су досуђене и камате на износ трошкова поступка, у складу са чланом 396. ЗПП.

Предсједник вијећа
Јадранка Станишић

За тачност отправака овјерава
Руководилац судске писарнице
Биљана Аћић